

วิเคราะห์บทบาทในการบำรุงพระพุทธศาสนาของอุบาสกอุบาสิกา: กรณีศึกษา ตำบลลำปางหลวง อำเภอเกาะคา จังหวัดลำปาง

An Analy on The Laity's Roles in Fostering Buddhism : a Case Study of
Lampang Luang Sub-District Ko Kah District Lampang Province

พระกิตติพันธ์ กิตติพิโล (กรุดประเสริฐ)

พระอานาจ พุทธอาสน์, พระปลัดสถิตย์ โพธิญาณ (โพธิ์หล้า)

Phra Kittipan Kittibalo (Kuprasoet)

Phra Amnat Phutthaart, Phrapaladsathid Potiyo (Pholar)

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตเชียงใหม่

Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Corresponding Author, E-mail: kittiphan197105@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่องนี้มีวัตถุประสงค์ ดังนี้ 1) เพื่อศึกษาบทบาทของอุบาสกอุบาสิกาในการบำรุงพระพุทธศาสนา 2) เพื่อศึกษาแนวทางในการส่งเสริมกิจกรรมเพื่อการบำรุงพระพุทธศาสนา ของอุบาสก อุบาสิกา 3) เพื่อวิเคราะห์บทบาทในการบำรุงพระพุทธศาสนาของอุบาสก อุบาสิกา ตำบลลำปางหลวง อำเภอเกาะคา จังหวัดลำปาง เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ เก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เชิงลึก

ผลการวิจัยพบว่า 1) บทบาทของอุบาสก อุบาสิกาในการบำรุงพระพุทธศาสนา ในสมัยพุทธกาล มีอุบาสกอุบาสิกาหลายคนได้รับการยกย่องเป็นเอตทัคคะ ในด้านการบำรุงพระพุทธศาสนา ให้การอุปถัมภ์พระสงฆ์ เช่น อุปถัมภ์ด้วยอาหาร เครื่องนุ่งห่ม เครื่องอุปโภคและยารักษาโรค, ในการดำรงรักษาพระพุทธศาสนา ช่วยส่งเสริมและรักษาพระพุทธศาสนาให้เจริญมั่นคงยิ่งขึ้น และ ในด้านช่วยเหลือสังคม เป็นผู้ที่มีบทบาทโดยตรง เช่น การตั้งโรงทาน การทำสาธารณสงเคราะห์ ส่วนบทบาททางอ้อม คือ การอุปถัมภ์พระสงฆ์ในการทำหน้าที่เผยแผ่พระพุทธศาสนา และทำประโยชน์เพื่อสังคม 2) อุบาสก อุบาสิกา ในตำบลลำปางหลวง อำเภอเกาะคา จังหวัดลำปาง มีแนวทางในการทำกิจกรรม เพื่อการบำรุงพระพุทธศาสนา โดยให้ความอุปถัมภ์พระสงฆ์ ในกิจกรรมการปฏิบัติธรรม การแสดงธรรม การปกป้องพระพุทธศาสนา และให้การช่วย

เหลือสังคมที่ไม่น้อยกว่าในสมัยพุทธกาล เช่น การจัดตั้งองค์กร มูลนิธิ ชมรม และศูนย์ การช่วยเหลือผู้ประสบภัยต่าง ๆ เป็นต้น 3) เมื่อวิเคราะห์บทบาทดังกล่าว ย่อมชี้ให้เห็นว่า อุบาสก อุบาสิกา ตำบลลำปางหลวง อำเภอเกาะคา ในปัจจุบัน ได้ให้การช่วยเหลือสังคมเพิ่มมากขึ้น ให้การอุปถัมภ์และช่วยธำรงพระพุทธศาสนาให้มีความมั่นคง โดยการช่วยเผยแผ่คำสอน ชักนำคนได้เข้าวัดฟังธรรม และทำกิจกรรมต่าง ๆ ทางพระพุทธศาสนา

คำสำคัญ: วิเคราะห์, บทบาท, การบำรุงพระพุทธศาสนา, อุบาสกอุบาสิกา

Abstract

The objectives of this research are as follows: 1) to study the roles of laity in fostering Buddhism, 2) to study the guidelines in promotion of activities for fostering Buddhism of laity, 3) to analyze the roles in fostering Buddhism of laity in Lampang Luang Sub-district, Ko Kah District, Lampang Province. It is a qualitative research collecting data by in-depth interview.

The results are found that: 1) the roles of laity in fostering Buddhism, in the Buddha time, there were many laymen and laywomen having been honored as the outstanding in fostering Buddhism, providing monks such as the patronage with food, clothes consumables and medicines. In maintaining Buddhism they promoted and maintained Buddhism for more development and long existence. In social affairs, their direct roles are setting up the Donation Halls, performing public contributions, but their indirect roles are supporting monks in the propagating Buddhism and benefiting to society. 2) The guidelines in promotion of activities for fostering Buddhism of laity in Lampang Luang Sub-district, Ko Kah District, Lampang are such as: they gave hands to monks in the Dharma practice activity, Dharma preaching, protecting Buddhism. In providing assistance to society they have performed these tasks no less than the laymen's activities in the Buddha time; such as to establish the organizations, foundations, clubs, disaster relief centers and so on. 3) Having analyzed the mentioned roles, it has shown that, in the present time, the

laity in Lampang Luang Sub-district, Ko Kah District, has provided more social assistances. They provided patronage and maintenance Buddhism for stability by propagating the Dhamma, persuading people go to the temples for listening the sermons and undertaking the various Buddhist activities.

Keywords: Analysis, the roles in fostering Buddhism, laity.

บทนำ

พระพุทธศาสนาที่ดำรงมั่นคง สืบต่อมาได้จนถึงปัจจุบันนี้ ก็ด้วยพุทธบริษัท 4 อันได้แก่ ภิกษุ ภิกษุณี อุบาสก อุบาสิกา หรือแบ่งเป็น 2 ฝ่าย คือ บรรพชิต (นักบวช) กับคฤหัสถ์ (ผู้ครองเรือน) หรือบรรพชิตกับฆราวาส หรือนักบวชกับทายาททายิกา ยังมีความเคารพในพระรัตนตรัย ปฏิบัติตามหลักไตรสิกขา ดังพุทธพจน์ว่า “เมื่อตถาคตปรินิพพาน ภิกษุ ภิกษุณี อุบาสก อุบาสิกา ในพระธรรมวินัย ยังมีความเคารพ ยำเกรง ในพระศาสดา. . . ในพระธรรม. . . ในพระสงฆ์. . . ในสิกขา. . . ในกันและกัน นี้แล เป็นเหตุเป็นปัจจัย ให้พระสัทธรรมตั้งมั่นอยู่นาน” (พระไตรปิฎกภาษาไทย เล่ม 22 ข้อ 201: 343-344) พุทธบริษัททุกหมู่เหล่า ต่างเป็นเจ้าของพระพุทธศาสนาาร่วมกัน “พระพุทธเจ้าตรัสไว้แล้ว พุทธบริษัททั้ง 4 ไม่ใช่แต่ฝ่ายใดฝ่ายเดียว แต่มีทั้งพระสงฆ์และญาติโยม อุบาสก อุบาสิกา หรือบรรพชิตและคฤหัสถ์ทั้งหมดนี้ เป็นเจ้าของพระพุทธศาสนา เรามีสิทธิเท่ากัน” (พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต), 2545 : 50) และมีหน้าที่ที่จะต้องปฏิบัติเอื้อเพื่อเอื้อประโยชน์ต่อกันและกัน หน้าที่สำคัญอีกประการหนึ่งคือ การที่จะต้องช่วยทะนุบำรุงพระพุทธศาสนา ก่อนที่พระพุทธองค์จะดับ ขันธปรินิพพาน พระศาสดาทรงตรัสกับพระอานนท์ว่า “ธรรมและวินัยที่เราแสดงแล้ว บัญญัติแล้วแก่เธอทั้งหลาย หลังจากเราล่วงลับไป ก็จะเป็นศาสดาของเธอทั้งหลาย (พระไตรปิฎกภาษาไทย เล่ม 10 ข้อ 216: 164)

สถาบันหลักที่สำคัญสถาบันหนึ่งของสังคมไทย คือ พระพุทธศาสนา มีบทบาทในการพัฒนาและค้ำชูสังคมไทย ให้เจริญมั่นคงในด้าน ต่าง ๆ เช่น การให้การศึกษ การส่งเสริมวัฒนธรรมท้องถิ่น การพัฒนาชุมชน การสงเคราะห์ประชาชน และการช่วยเหลือทางราชการ โดยบทบาทดังกล่าวนี้ ถูกขับเคลื่อนโดยวัดที่ตั้งอยู่ในแต่ละชุมชนเป็นหลัก ในแต่ละวัดนั้นจะมีกิจกรรมทางพระพุทธศาสนาไม่แตกต่างกันมากนัก ส่วนอุบาสกอุบาสิกา ก็จะทำให้การส่งเสริมกิจกรรมทางพระพุทธศาสนา ตามที่พระสงฆ์ในแต่ละวัดได้จัดทำกิจกรรมขึ้น วัดต่าง ๆ จะมีอุบาสกอุบาสิกาเป็นผู้อุปถัมภ์ ทุกวันพระหรือวัน

ธรรมสวณะ มีการเข้าวัดทำบุญใส่บาตร รักษาศีล ฟังธรรม และภาวนา ซึ่งเป็นกิจกรรมที่พุทธศาสนิกชนได้ยึดถือสืบทอดปฏิบัติกันมา (พระมหาจิตรกร นาถบุญโญ, 2548 : บทคัดย่อ)

จึงจำเป็นที่ทุกฝ่ายต้องช่วยเหลือซึ่งกันและกัน โดยเฉพาะอุบาสกอุบาสิกาจะต้องเข้ามามีบทบาทในการช่วยเหลือแก้ไข และดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ในการบำรุงพระพุทธศาสนา ที่ถือเป็นบทบาทสำคัญของวัด ต่อชุมชนต่อสังคมให้เกิดความเข้มแข็ง สงบร่มเย็น ซึ่งเป็นช่องทางหนึ่ง ที่สามารถแก้ปัญหาทางสังคม โดยให้การบำรุงทางพระพุทธศาสนาให้มากขึ้น โดยเฉพาะกรณีศึกษาวัดในเขตตำบลลำปางหลวง อำเภอเกาะคา จังหวัดลำปาง อุบาสกอุบาสิกา ล้วนต้องมีจิตศรัทธาในการบำรุงทางพระพุทธศาสนาให้มากกว่าเดิม การเปลี่ยนแปลงที่ได้กล่าวถึง ที่ผ่านมานั้นมีขั้นตอนต่าง ๆ มองเป็นเรื่องของการต่อเนื่องเป็นสาเหตุสืบต่อกันมา เช่น สังคมมีการเปลี่ยนแปลงผ่านขั้นตอนต่าง ๆ จากอดีตจนถึงยุคปัจจุบัน การเปลี่ยนแปลงจากขั้นตอนหนึ่งไปสู่ขั้นตอนหนึ่งเป็นลักษณะของสายสัมพันธ์เชื่อมโยงหรือสาเหตุติดต่อกันไป สอดคล้องกับแนวคิดของ โกวิท พงงาม ที่กล่าวว่า “เนื่องจากชุมชนและท้องถิ่นมีลักษณะที่เป็นพลวัต (Dynamic) ทั้งนี้เพราะสภาพแวดล้อมมีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา วิธีการดำรงชีวิตก็ต้องเปลี่ยนไปเพื่อให้เข้ากับสภาวะใหม่ที่เกิดขึ้น ซึ่งการเปลี่ยนแปลงนั้น อาจดีขึ้นหรือเลวลงก็ได้ ดังนั้นการศึกษาเรื่องการเปลี่ยนแปลงของชุมชนจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องทำความเข้าใจในความหมายของการเปลี่ยนแปลง และการเปลี่ยนแปลงทางสังคม และวัฒนธรรม เนื่องจากการเปลี่ยนแปลงบางอย่างที่เกิดขึ้นในชุมชนท้องถิ่นนั้น ไม่เป็นการเปลี่ยนแปลงทางสังคมเสมอไป ในทางสังคมวิทยาถือว่ามนุษย์เป็นสัตว์สังคม ซึ่งต้องอาศัยอยู่ร่วมกันกับผู้อื่นและมีการปะทะสังสรรค์ซึ่งกันและกัน การเปลี่ยนแปลงความสัมพันธ์ต่อกันของคน คือที่มาของการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรม” (โกวิท พงงาม, 2553 : 64)

ผู้วิจัยจึงเห็นถึงความสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่งที่จะศึกษาวิเคราะห์บทบาทในการบำรุงพระพุทธศาสนาของอุบาสกอุบาสิกาในพื้นที่ตำบลลำปางหลวง อำเภอเกาะคา จังหวัดลำปาง รวมถึงแนวทางในการส่งเสริมบทบาทอุบาสกอุบาสิกาในการบำรุงทางพระพุทธศาสนาแล้ว ยังทำให้ได้องค์ความรู้ที่สามารถนำไปปรับประยุกต์ใช้ในการพัฒนาเสริมสร้างบทบาทของอุบาสกอุบาสิกาในการบำรุงทางพระพุทธศาสนา ทั้งในเขตพื้นที่ตำบลลำปางหลวง อำเภอเกาะคา จังหวัดลำปาง และพื้นที่อื่น ๆ อย่างมีประสิทธิภาพต่อไป

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาบทบาทของอุบาสกอุบาสิกาในการบำรุงพระพุทธศาสนา
2. เพื่อศึกษาแนวทางในการส่งเสริมกิจกรรมเพื่อการบำรุงพระพุทธศาสนาของอุบาสกอุบาสิกา
3. เพื่อวิเคราะห์บทบาทในการบำรุงพระพุทธศาสนาของอุบาสกอุบาสิกาตำบลลำปางหลวง อำเภอเกาะคา จังหวัดลำปาง

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษานี้ มีขั้นตอนการดำเนินการวิจัยดังนี้

1. รูปแบบการวิจัย

เป็นการศึกษาโดยใช้กระบวนการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) และการศึกษาข้อมูลเชิงเอกสาร (Documentary Research)

2. กลุ่มประชากร/ผู้ให้ข้อมูลเชิงลึก

กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) เพื่อให้ได้มาซึ่งองค์ความรู้ใหม่ ด้วยวิธีการใช้การสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม ดังนี้ คือ อุบาสกอุบาสิกา อาทิ วัดม้าเหนือ, วัดพระธาตุลำปางหลวง, วัดจตุตถ์ ในฐานะผู้ให้การบำรุงและแนวทางในการส่งเสริมกิจกรรมเพื่อบำรุงพระพุทธศาสนา กลุ่มพระสงฆ์และสามเณร ในฐานะผู้รับการบำรุงและแนวทางในการส่งเสริมกิจกรรมเพื่อบำรุงพระพุทธศาสนา

3. เครื่องมือที่ใช้ในงานวิจัย

สร้างแบบสัมภาษณ์การวิจัย นำไปให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือวิจัย เพื่อหาความเที่ยงตรงแล้วนำไปสัมภาษณ์และเก็บรวบรวมข้อมูลในพื้นที่จริง

4. วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการเก็บข้อมูล ซึ่งจะมีลำดับขั้นตอน ดังต่อไปนี้

1. การศึกษาและรวบรวมข้อมูล การวิจัยเอกสาร (Documentary Research) ข้อมูลชั้นปฐมภูมิ (Primary Source) จากพระไตรปิฎกทั้งภาษาบาลีและภาษาไทย ข้อมูลชั้นทุติยภูมิ (Secondary Source) จากอรรถกถา ฎีกา อนุฎีกา ปกรณ์วิเสส และตำรา อื่น ๆ ทั้งที่เป็นภาษาไทยและภาษาอังกฤษ เป็นต้น
2. รวบรวมเอกสาร และทำการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากเอกสาร หนังสือ และสิ่งพิมพ์ต่าง ๆ นำมาวิเคราะห์และสังเคราะห์ ในแต่ละประเด็นตามวัตถุประสงค์ของการศึกษานี้

3. รวบรวมเอกสาร และทำการสังเคราะห์ข้อมูล เนื้อหา ตลอดจนนำมาสังเคราะห์ตามวัตถุประสงค์ของการศึกษาวิจัยครั้งนี้

4. รวบรวมข้อมูลที่ได้จากการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม (Non-participation Observation) จากกลุ่มตัวแทนที่ถือเป็นผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (key Informants)

5. นำข้อมูลที่ได้ทั้งหมดมารวบรวม และทำการวิเคราะห์ สังเคราะห์ ประมวลผลให้เป็นหมวดหมู่ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย

5) การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยได้รวบรวมข้อมูลทั้งหมดที่ได้จากการศึกษาข้างต้น ทั้งในส่วนของการศึกษาจากภาคเอกสารและการศึกษาภาคสนาม ทั้งในส่วนของการสัมภาษณ์ และการสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วม มาทำการประมวลผล เรียบเรียง วิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) และสรุปผล เพื่อเขียนงานวิจัยตามวัตถุประสงค์ที่ต้องการทราบและเสนอแนะแนวทางการวิจัยต่อไป

ผลการวิจัย

1. บทบาทของอุบาสกอุบาสิกาในการบำรุงพระพุทธศาสนา

บทบาทในการสร้างศาสนสถานศาสนวัตถุ คือ บทบาทหน้าที่ด้านการอุปถัมภ์พระสงฆ์ที่สำคัญมีมาตั้งแต่สมัยโบราณ กลุ่มอุบาสกอุบาสิกาได้ให้การอุปถัมภ์พระสงฆ์ด้วยปัจจัย 4 ได้แก่ อาหาร ที่อยู่อาศัย เครื่องนุ่งห่ม และยารักษาโรค ตลอดถึงข้าทาสบริวารนั้นมียานับตั้งแต่อดีต ในจารึกวัดพระธาตุลำปางหลวง (28) พ.ศ. 2019 จังหวัดลำปาง ระบุว่า พ.ศ. 2019 เจ้าหมื่นคำเพชร เจ้าเมืองนครลำปาง ทำนุบำรุงพระพุทธศาสนา สร้างศาสนวัตถุ ก่อกำแพง สร้างพระวิหาร หล่อพระพุทธรูป ถวายข้าววัด ศาลาบ่อน้ำ แผ้วถางทางเดินและถวายที่นา การสร้างเสนาสนะและถาวรวัตถุ นั้น ก็ยังคงต้องดำเนินต่อไปจนถึงปัจจุบัน เนื่องจากวัดก็ยังต้องมีการบูรณปฏิสังขรณ์และปรับปรุงพัฒนาอย่างต่อเนื่อง เช่น วัดพระธาตุลำปางหลวง วัดม้าเหนือ และวัดจู้ดใต้ ที่ตั้งอยู่เขตนอกเมือง ถึงแม้วัดพระธาตุลำปางหลวง จะเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญของจังหวัดลำปาง ก็ยังคงต้องอาศัยการสนับสนุนจากผู้มีจิตศรัทธาอยู่เสมอ เพื่อรองรับต่อการเข้ามาเดินทางท่องเที่ยวและเข้ามาสักการบูชาของศรัทธาประชาชนจำนวนมากในแต่ละวัน

บทบาทในการอุปถัมภ์ด้านภัตตาหาร ในฐานะที่อุบาสกในสังคมไทยปัจจุบันนี้มีเป็นจำนวนมาก จึงถือได้ว่า ยังมีอุบาสกโดยจำนวนหนึ่ง ที่ยังคงได้ถวายภัตตาหารแก่พระภิกษุสงฆ์อยู่เสมอ อุบาสกอุบาสิกามักนิยมการทำบุญใส่บาตรพระสงฆ์ในเวลาเช้าทุกวัน นับเป็น

กิจกรรมหนึ่งที่ได้ช่วยกันสืบทอดอายุพระพุทธศาสนาให้ดำรงอยู่ และให้เจริญรุ่งเรืองสืบต่อไป

บทบาทในการอุปถัมภ์ด้านอัฐบริขารและการรักษาโรค อุบาสกในสมัยพุทธกาล และในสมัยปัจจุบันก็ยังถือว่ามีส่วนต่อการทำหน้าที่ในอุบาสกธรรม ด้วยการถวายเครื่องอัฐบริขารและยารักษาโรคในลักษณะที่คล้ายๆ กัน ซึ่งอุบาสกอุบาสิกาโดยส่วนใหญ่ยังต้องพึ่งพาอาศัยผู้ที่มีความรู้ทางด้านพระพุทธศาสนาให้คำแนะนำอยู่เสมอ

บทบาทในการชักนำคนไปวัดเพื่อฟังธรรม การชักนำคนเข้าวัดเพื่อฟังธรรมของอุบาสกในสมัยพุทธกาลและสมัยปัจจุบันก็มีลักษณะคล้ายๆ กัน จึงทำให้อุบาสกได้มีส่วนร่วมและจัดกิจกรรมต่าง ๆ เป็นการมุ่งแสวงหาคุณงามความดีที่จัดว่าเป็นบุญเป็นกุศล โดยการให้ความสำคัญในเรื่องทางธรรมะและรู้จักการเข้าหาพระสงฆ์ และได้มีการนิมนต์พระภิกษุสงฆ์ให้ไปร่วมกิจกรรมนั้น

บทบาทในการเสนอกฎหมายภาครัฐในการสนับสนุนงานคณะสงฆ์ การทูลขอให้มีพุทธานุญัตินั้น อุบาสกในสมัยปัจจุบันไม่สามารถกระทำได้ แต่มีส่วนต่อการช่วยเสนอข้อฎาระเบียบคณะสงฆ์ เพราะยังมีอุบาสกที่มีความรู้และทำงานใกล้ชิดพระพุทธศาสนามาโดยส่วนหนึ่ง ย่อมเห็นสิ่งบกพร่องเกี่ยวกับพระภิกษุสงฆ์ จึงมีส่วนต่อการให้ความแนะนำหรือเสนอกฎระเบียบการปกครองทางคณะสงฆ์ได้ตามความเหมาะสม ดังเช่น พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ ตลอดจนการร่างพระราชบัญญัติอื่น ๆ

2. แนวทางในการส่งเสริมกิจกรรมเพื่อการบำรุงพระพุทธศาสนาของอุบาสกอุบาสิกา

กิจกรรมเพื่อการบำรุงด้านการอุปถัมภ์พระสงฆ์

การถวายภัตตาหาร นับตั้งแต่ก่อนที่พระพุทธเจ้าทรงตรัสรู้ นางสุชาดาถวายข้าวมธุปายาส แก่พระมหาบุรุษในเวลาเช้าของวันที่ตรัสรู้ เป็นปฐมอุบาสิกา ได้รับยกย่องเป็นเอตทัคคะ ในบรรดาอุบาสิกาผู้ถึงสรณะเป็นปฐม ส่งผลให้พราหมณ์ เศรษฐี คฤหบดี พ่อค้า พานิช ผู้เลื่อมใสในคำสอนของพระพุทธเจ้า ต่างพากันอุปถัมภ์บำรุงพระสงฆ์ โดยการถวายภัตตาหารเป็นจำนวนมาก ถึงแม้พระสงฆ์จะไปบิณฑบาตทางไหน ก็มีผู้ทำบุญถวายทานโดยตลอด การทำบุญที่ถูกต้อง ต้องประกอบด้วย บุญกิริยาวัตถุ หมายถึง การบำเพ็ญบุญอันเป็นเหตุให้เกิดอานิสงส์ 3 ประการ คือ 1) บุญกิริยาวัตถุที่สำเร็จด้วยทาน 2) บุญกิริยาวัตถุที่สำเร็จด้วยศีล 3) บุญกิริยาวัตถุที่สำเร็จด้วยภาวนา

การสร้างเสนาสนะและถาวรวัตถุ เสนาสนะที่อยู่อาศัย ถือว่าเป็นสิ่งสำคัญและจำเป็นมาก สำหรับการดำเนินชีวิตทั้งของคฤหัสถ์และบรรพชิต ในพระไตรปิฎกพบว่า มีอุบาสกอุบาสิกาได้สร้างเสนาสนะถวายไว้ในพระพุทธศาสนา เช่น สร้างกุฏิ ศาลา เจดีย์

วิหาร เช่น พระเจ้าพิมพิสาร ได้ถวายพระเวฬุวัน ซึ่งเป็นพระราชอุทยานของพระองค์ แต่พระพุทเจ้า เพื่อเป็นที่พักอาศัยของพระสงฆ์ และเป็นวัดแรกในพระพุทธศาสนา

การถวายเครื่องนุ่งห่ม เครื่องอัฐบริขาร เช่น ผ้าไตรจีวร เครื่องใช้ที่จำเป็นอย่างอื่น ๆ และยารักษาโรคเป็นสิ่งที่พระสงฆ์ พึงต้องใช้ในชีวิตประจำวัน เพื่อให้เกิดความสบายพอสมควร อันส่งผลต่อการปฏิบัติศาสนกิจได้ อุบาสกอุบาสิกาจำนวนมาก ที่มีบทบาทในลักษณะนี้ เช่น พระเจ้าอุเทน กษัตริย์เมืองโกสัมพี ได้ถวายจีวร แก่ พระอานนท์เถระ เพราะมีความศรัทธาในการใช้สอยผ้า ที่มีความมัยยัสต์ และประหยัด ทำให้พระสงฆ์มีเครื่องใช้สอยไม่เดือดร้อน

การถวายยารักษาโรค หมอชีชีวกโกมารภัจเป็นผู้กราบทูลขอพรห้ามบวชนคนที่มีโรคติดต่อกันคิดอาศัยพระศาสนาเพื่อเข้ามารักษาตัว โดยมาบวชเป็นพระให้หมอรักษากันหายจากโรคที่เป็นอยู่แล้วสึกออกไป เป็นผู้กราบทูลขอพรให้ภิกษุรับคฤหบดีจีวรได้

กิจกรรมเพื่อการบำรุงด้านการชักชวนคนเข้าวัด

การชักชวนผู้คนไปฟังธรรม เป็นอีกกิจกรรมหนึ่งที่อุบาสกอุบาสิกาได้กระทำเพื่อสืบต่ออายุของพระพุทธศาสนาไว้ มีบุคคลหลายคนที่ได้ฟังธรรม เพราะการชักนำของอุบาสกอุบาสิกา การที่บุคคลนับถือพระพุทธศาสนา และนำเอาหลักธรรมปฏิบัตินั้น หมายถึงว่า พระพุทธศาสนามีความเจริญรุ่งเรือง เพราะหลักธรรมที่สำคัญ ๆ อันเป็นหลักของพระพุทธศาสนา จะได้รับการสืบทอดต่อไป

กิจกรรมเพื่อการบำรุงด้านการสนับสนุนการเผยแผ่พระพุทธศาสนา

กิจกรรมปฏิบัติธรรม การบูชาตถาคตจะสักการะเคารพ นับถือ บูชานอบน้อม ด้วยเครื่องสักการะก็หาไม่ผู้ใดไม่ว่าจะเป็นภิกษุ ภิกษุณี อุบาสก หรืออุบาสิกา เป็นผู้ปฏิบัติธรรมสมควรแก่ธรรม ปฏิบัติชอบ ปฏิบัติตามธรรม อยู่ผู้นั้นชื่อว่าสักการะ เคารพ นับถือ บูชานอบน้อม ด้วยการบูชาอย่างยอดเยี่ยม

กิจกรรมแสดงธรรม บทบาทในด้านการสนับสนุนพระสงฆ์เผยแผ่พระพุทธศาสนา มีอุบาสกอุบาสิกาหลายท่านได้สร้างบทบาทในด้านนี้ โดยวิธีต่าง ๆ กัน เช่น จิตตคฤหบดี ได้แสดงธรรม อันเป็นคำสอนของพระพุทธเจ้าให้กับบุคคลอื่น ๆ ให้มีความรู้เข้าใจในธรรมยิ่งขึ้น ท่านจะใช้เวลารายหลัง จากที่ได้ทำบุญภัตตาหารแด่พระสงฆ์เสร็จแล้ว สนทนาธรรมกับพระสงฆ์อยู่เสมอ ๆ

กิจกรรมเพื่อการบำรุงด้านการปกป้องพระพุทธศาสนา

การสร้างคามันคงภายใน เมื่ออุบาสกอุบาสิกาที่มีความรู้หลักแหลมแล้ว ย่อมนำไปสู่การช่วยชำระอธิกรณ์และปัญหาภายในพระพุทธศาสนาได้ เพราะเมื่อพระพุทธศาสนา

มีความเจริญรุ่งเรืองขึ้นมา ก็ไม่อาจที่จะพ้นจากภัยอันตรายจากสิ่งรอบข้างได้ จึงทำให้เกิดเป็นปัญหา

3. การบำรุงพระพุทธศาสนาของอุบาสกอุบาสิกาตำบลลำปางหลวง อำเภอเกาะคา จังหวัดลำปาง

บทบาทในการบำรุงพระพุทธศาสนาด้านการอุปถัมภ์พระสงฆ์

บทบาทในการสร้างศาสนสถานศาสนวัตถุ การได้สร้างเสนาสนะและถาวรวัตถุต่างๆ ไว้ในพระพุทธศาสนานับว่าเป็นส่วนที่ดีที่อุบาสกสามารถทำให้พระสงฆ์ได้มีเสนาสนะและถาวรวัตถุต่างๆ เป็นเครื่องอำนวยความสะดวกมากขึ้น มีความสำคัญมากต่อการใช้ของพระภิกษุสงฆ์และเหล่าพุทธบริษัททั้งหลาย ตลอดถึงการสร้างและปรับปรุงสิ่งต่างๆ เพิ่มเติมถวายตามเหตุปัจจัยต่างๆ ทั้งนี้ก็เพื่อการช่วยอำนวยความสะดวก และให้มีความเหมาะสมกับสังคมปัจจุบัน

บทบาทในการอุปถัมภ์ด้านภัตตาหารการทำบุญตักบาตรในยามเช้า การนิมนต์พระภิกษุสงฆ์ไปฉันภัตตาหารที่บ้าน การทำบุญที่วัด และการทำ บุญเนื่องด้วยโอกาสต่างๆ ทั้งในวัดและนอกวัด จึงถือว่าอุบาสกอุบาสิกาได้ทำหน้าที่ตามหลักของอุบาสกธรรมอย่างสมบูรณ์ ด้วยการอุปถัมภ์พระภิกษุสงฆ์ด้วยความเลื่อมใสศรัทธา และมีเจตนาอันบริสุทธิ์ต่อการบำเพ็ญบุญกุศล เพื่อให้เกิดประโยชน์แก่พระภิกษุสงฆ์ผู้ปฏิบัติหน้าที่ในการศึกษาเล่าเรียน และเผยแผ่หลักคำสอนทางพระพุทธศาสนาให้มั่นคง

บทบาทในการอุปถัมภ์ด้านอัฐบริขารและการรักษาโรค อุบาสกในสมัยพุทธกาล และในสมัยปัจจุบันถือว่ามีส่วนต่อการทำหน้าที่ในอุบาสกธรรม ด้วยการถวายเครื่องอัฐบริขารและยารักษาโรคในลักษณะที่คล้ายๆ กันซึ่งอุบาสกอุบาสิกาโดยส่วนใหญ่ยังต้องพึ่งพาอาศัยผู้ที่มีความรู้ทางด้านพระพุทธศาสนาให้คำแนะนำ ที่จะนำไปถวายพระสงฆ์ ในสมัยปัจจุบันยังคงมีให้เห็นในลักษณะของเรื่องสิ่งอำนวยความสะดวกที่มีเพิ่มมากกว่าสมัยพุทธกาล เพราะในปัจจุบันมีเครื่องมือทางเทคโนโลยีสมัยใหม่เข้ามาพัฒนาอยู่เสมอ จึงทำให้การแสวงหาเครื่องอัฐบริขารและยารักษาโรคที่จะนำไปถวายพระสงฆ์นั้นมีความสะดวกมากขึ้น

บทบาทในการบำรุงพระพุทธศาสนาด้านการชักชวนคนเข้าวัด

การชักนำคนไปวัดเพื่อฟังธรรม การชักนำคนเข้าวัดเพื่อฟังธรรมของอุบาสกในสมัยพุทธกาลและสมัยปัจจุบันก็มีลักษณะคล้ายๆ กัน แต่อุบาสกในสมัยปัจจุบันนั้นมีรูปแบบและวิธีการเพื่อชักนำคนได้ให้ฟังธรรมมีเพิ่มมากกว่าสมัยพุทธกาล ทำให้อุบาสกได้มีส่วนร่วมและจัดกิจกรรมต่างๆ ดังกล่าวแล้วนี้ จึงเป็นการมุ่งแสวงหาคุณงามความดีที่จัดว่า

เป็นบุญเป็นกุศล โดยการให้ความสำคัญในเรื่องทางธรรมะและรู้จักการเข้าหาพระสงฆ์ และได้มีการนิมนต์พระภิกษุสงฆ์ให้ไปร่วมกิจกรรมนั้นๆ ด้วย

บทบาทในการเสนอกฎหมายภาครัฐในการสนับสนุนงานคณะสงฆ์

การทูลขอให้มีพุทธาณูตานั้น อุบาสกในสมัยปัจจุบันไม่สามารถกระทำได้ แต่มีส่วนต่อการช่วยเสนอข้อกฎหมายระเบียบคณะสงฆ์ เพราะยังมีอุบาสกที่มีความรู้และทำงานใกล้ชิดพระพุทธานุมาโดยส่วนหนึ่ง ย่อมเห็นสิ่งบกพร่องเกี่ยวกับพระภิกษุสงฆ์ จึงมีส่วนต่อการให้ความแนะนำหรือเสนอกฎระเบียบการปกครองทางคณะสงฆ์ได้ตามความเหมาะสม ดังเช่น พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ ตลอดจนการร่างพระราชบัญญัติอื่นๆ เกี่ยวกับการคุ้มครองพระพุทธศาสนาที่กำลังดำเนินการอยู่ในขณะนี้ จึงทำให้พระพุทธศาสนามีกฎหมายคุ้มครองและคณะสงฆ์ก็มีกฎระเบียบต่อการทำหน้าที่เพื่อเผยแผ่พระพุทธศาสนาให้เจริญยิ่งขึ้นไป

บทบาทในการแสดงธรรมและเผยแผ่คำสอนของพระพุทธศาสนา เมื่อกล่าวโดยรวมแล้ว ส่วนใหญ่ถือได้ว่าเป็นองค์กรการกุศล เพื่อเผยแผ่พระพุทธศาสนาและช่วยเหลือผู้ที่กำลังได้รับความทุกข์ทั้งนั้น ดังนั้น เมื่ออุบาสกได้มีส่วนต่อการจัดตั้งสถานศึกษาหรือองค์กรการเผยแผ่คำสอนของพระพุทธศาสนาแล้ว จึงจำเป็นต้องมีผู้นำ ผู้สอน และผู้ศึกษา ซึ่งโดยส่วนหนึ่งย่อมมีพระภิกษุสงฆ์ได้มีส่วนร่วมด้วยอีกส่วนหนึ่งก็มีอุบาสกผู้ทรงคุณวุฒิได้ทำการสอนและเผยแผ่ไปด้วย จึงถือได้ว่าอุบาสกได้มีส่วนร่วมหลายองค์การการเผยแผ่ที่สำคัญ เพื่อช่วยให้พระพุทธศาสนาเจริญรุ่งเรือง

บทบาทในการจัดกิจกรรมทางพระพุทธศาสนา

การแสดงธรรมและเผยแผ่คำสอนทางพระพุทธศาสนาของอุบาสกในสมัยพุทธกาลและสมัยปัจจุบัน มีลักษณะที่คล้ายๆ กัน รูปแบบการเผยแผ่ของอุบาสกในสมัยปัจจุบันมีมากกว่าในสมัยพุทธกาล และอุบาสกในสมัยปัจจุบันก็ได้มีการแสดงธรรมและเผยแผ่คำสอนทางพระพุทธศาสนามากขึ้น เพื่อช่วยดำรงพระสัทธรรมทางพระพุทธศาสนาให้อยู่ต่อไปได้โดยมีเหตุปัจจัยหลายประการ เช่นการได้เคยอุปสมบทมาก่อน มีการศึกษาทางพระพุทธศาสนา และการทำหน้าที่ใกล้ชิดพระพุทธานุมา เป็นต้น เมื่อพระภิกษุสงฆ์รูปใดได้ลาสิกขาแล้ว จึงได้นำความรู้ที่ได้ศึกษาทางธรรมมาใช้ให้เกิดประโยชน์ ทำให้อุบาสกบางคนมีหน้าที่การงานมากขึ้น และการเผยแผ่คำสอนทางพระพุทธศาสนาก็เพิ่มมากขึ้นด้วย ดังมีตัวอย่าง เช่น สอนธรรมะ บรรยายธรรม ปาฐกถาเสวนา สัมมนา การเป็นอนุศาสนาจารย์ เขียนหนังสือหนังสือธรรมะและวิชาการต่างๆ การเปิดเว็บไซต์เพื่อเผยแผ่ธรรมะ การสร้างสื่อทางอิเล็กทรอนิกส์ต่างๆ ได้แก่ วิหุ่ เทป วีวี วีดีโอ และโปรแกรมต่างๆ เป็นต้น

บทบาทในการบำรุงพระพุทธศาสนาด้านการปกป้องพระพุทธศาสนา

บทบาทในการชำระอธิกรณ์และแก้ไขปัญหา พระภิกษุสงฆ์ในสังคมปัจจุบันได้มีความเกี่ยวข้องกับฝ่ายฆราวาสมากขึ้น ถึงแม้พระภิกษุสงฆ์จะมีพระธรรมวินัยไว้เป็นหลักควบคุมความประพฤติก็ตาม แต่พระภิกษุสงฆ์ยังต้องอยู่ภายใต้การดูแลของกฎหมายบ้านเมืองอีกส่วนหนึ่ง เมื่อเกิดปัญหาบางอย่างขึ้น จึงจำเป็นต้องอาศัยอุบาสกผู้ทำหน้าที่ตามกฎหมายเข้ามาช่วยแก้ไขปัญหา เพราะปัญหาที่เกิดขึ้นบางส่วนได้ถูกเผยแพร่ทางสื่อต่างๆ ตอบสนองแก่สังคมโดยรวมได้รวดเร็ว เมื่อเกิดปัญหาแล้วผู้เป็นอุบาสกจึงต้องรับภาระให้ความช่วยเหลือโดยการร้องเรียนหรือปรึกษาหารือให้คณะสงฆ์ฝ่ายปกครองได้ช่วยแก้ไขปัญหานั้นๆ ก่อน จากนั้น เมื่อคณะสงฆ์ได้ดำเนินการแก้ไขปัญหาลงแล้ว แต่หากยังมีส่วนต่อความผิดตามกฎหมายสังคมอยู่ ก็ต้องทำหน้าที่ตามกฎหมายต่อไป เพื่อไม่ให้เป็นแบบอย่างการกระทำในครั้งต่อไป

บทบาทในการช่วยเหลือสังคม การจัดตั้งองค์กร มูลนิธิ ชมรม และศูนย์การช่วยเหลือผู้ประสบภัยต่างๆ เป็นต้น ซึ่งชี้ให้เห็นว่าอุบาสกอุบาสิกาในปัจจุบันได้ให้การช่วยเหลือสังคมเพิ่มมากขึ้น เพื่อส่งเสริมและพัฒนาสังคมให้เจริญก้าวหน้าอยู่เสมอด้วยเหตุดังกล่าวมานี้ บทบาทการบำเพ็ญบุญของอุบาสกที่ได้อุปถัมภ์และช่วยธำรงพระพุทธศาสนาให้มีความมั่นคง คือ การได้ถวายภัตตาหาร เครื่องอัฐบริขารและยารักษาโรคเสนาสนะและถาวรวัตถุ การช่วยชำระอธิกรณ์และแก้ไขปัญหา การแสดงธรรมและเผยแผ่คำสอนทางพระพุทธศาสนา การชักนำคนได้เข้าวัดฟังธรรม และทำกิจกรรมต่างๆ ทางพระพุทธศาสนา

อภิปรายผล

อุบาสกและอุบาสิกาในตำบลลำปางหลวง อำเภอเกาะคา จังหวัดลำปาง เป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญในการอุปถัมภ์พระพุทธศาสนา อุบาสกอุบาสิกาในพุทธศาสนา นอกจากศึกษาหลักธรรมคำสอนของพระพุทธเจ้า เพื่อเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิตแล้ว ยังได้ช่วยเผยแผ่หลักคำสอนของพระพุทธเจ้า และเป็นกำลังให้กับพระภิกษุสงฆ์ ด้วยการอุปถัมภ์ด้วยปัจจัย 4 และสิ่งอำนวยความสะดวกในด้านต่าง ๆ เช่นเดียวกับอุบาสกและอุบาสิกาในสมัยพุทธกาล สอดคล้องงานวิจัยของพระมหาถวิล เตชะคำ เรื่องอุบาสกในพระไตรปิฎก ผลการวิจัยพบว่าอุบาสกมาจากคนทุกชั้นวรรณะที่มีศรัทธาเลื่อมใสในพระรัตนตรัย และสามารถบรรลุธรรมได้เหมือนกับบรรพชิต ตั้งใจดำเนินชีวิตให้สมบูรณ์ ตามคำสอนของพระพุทธเจ้า ทั้งยังมีบทบาทส่งเสริมพระพุทธศาสนา ได้แก่ การอุปถัมภ์บำรุงพระสงฆ์ สร้างเสนาสนะถาวรวัตถุต่าง ๆ ทูลขอพุทธานุญาตในเรื่องต่าง ๆ เช่น คหบดี จีวร เป็นต้น และอุบาสกยังมีส่วนสำคัญในการแก้

ปัญหา ช่วยชำระอธิภรณ์ที่เกิดขึ้น ในพระพุทธศาสนา เช่น บางกรณีมีการสอบสวนถึงสาเหตุ อาจไม่เหมาะสมกับพระสงฆ์ที่ต้องการหลักฐานข้อเท็จจริง ต้องอาศัยอุบาสกและอุบาสิกา เป็นผู้ทำหน้าที่แทนพระสงฆ์ จนสามารถยุติเรื่องนั้น ๆ ได้อย่างราบรื่น โดยใช้หลักความยุติธรรม มาวินิจฉัย ปราศจากอคติ 4 และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของตรีรัตน์ ปิ่นประยงค์ เรื่อง พบว่า “บทบาทของอุบาสกอุบาสิกาในการบำรุงพระพุทธศาสนา เป้าหมายที่แท้จริง คือ การทำให้พระศาสนามั่นคงเจริญเป็นที่พึ่งแก่ชาวโลกทั้งหลาย โดย อุบาสก อุบาสิกา จะต้อง ศึกษาและนำมาปฏิบัติให้ถูกต้อง ตามหลักพุทธธรรม ให้เกิดผลสูงสุดแก่ตนเอง พร้อมด้วยการอุปถัมภ์บำรุงพระสงฆ์ เพื่อการสืบต่ออายุพระพุทธศาสนา กล่าวคือ อุบาสก อุบาสิกา ต้องรับผิดชอบ 1) ศึกษา 2) ปฏิบัติ 3) เผยแผ่ 4) ป้องกันศัตรู 5) บำรุงพระพุทธศาสนาให้มั่นคง (พระมหาวิมล เตชะคำ, 2540 : บทคัดย่อ) และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของตรีรัตน์ ปิ่นประยงค์ ได้ศึกษางานวิจัยเรื่องการศึกษาบทบาทของอุบาสก-อุบาสิกา ในการบำรุงพระพุทธศาสนา ศึกษาเฉพาะกรณี การบำรุงพระพุทธศาสนาของผู้ปฏิบัติงานการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทยสายงานธุรกิจระบบส่ง พบว่า บทบาทของอุบาสกอุบาสิกาในการบำรุงพระพุทธศาสนา เป้าหมายที่แท้จริงคือการทำให้พระศาสนามั่นคงเจริญเป็นที่พึ่งแก่ชาวโลกทั้งหลาย โดย อุบาสก อุบาสิกา จะต้อง ศึกษาและนำมาปฏิบัติให้ถูกต้อง ตามหลักพุทธธรรม ให้เกิดผลสูงสุดแก่ตนเอง พร้อมด้วยการอุปถัมภ์บำรุงพระสงฆ์ เพื่อการสืบต่ออายุพระพุทธศาสนา กล่าวคือ อุบาสก อุบาสิกา ต้องรับผิดชอบ 1) ศึกษา 2) ปฏิบัติ 3) เผยแผ่ 4) ป้องกันศัตรู 5) บำรุงพระพุทธศาสนาให้มั่นคง

ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักการสำคัญทางพระพุทธศาสนา พบว่ารำลึกถึงพระพุทธเจ้าในลักษณะเป็นมนุษย์คนหนึ่ง ที่พัฒนาฝึกฝนตนจนเป็นอรหันต์ เชื่อว่าพระพุทธเจ้าทรงสั่งสอนให้มนุษย์รู้จักพึ่งตนเอง ไม่ให้พึ่งสิ่งที่อยู่นอกตัว เช่น สิ่งศักดิ์สิทธิ์ อิทธิฤทธิ์ ปาฏิหาริย์ มีความเห็นว่าพระพุทธศาสนามีความจำเป็นต่อสังคมเพราะมนุษย์จะดำรงอยู่ได้อาศัยศีลธรรมและการพัฒนาจิตด้วย

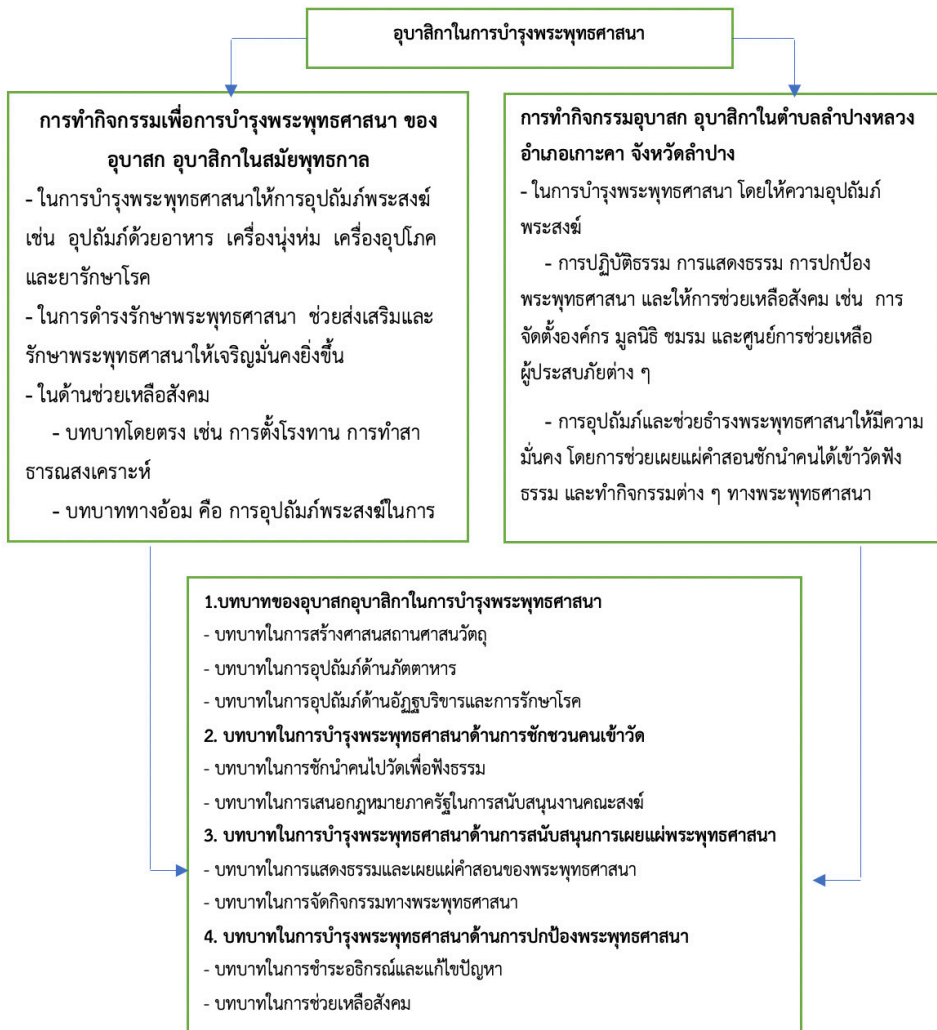
ความเข้าใจเกี่ยวกับพระวินัยของพระสงฆ์ของอุบาสกอุบาสิกา พบว่าส่วนใหญ่มีความเข้าใจเกี่ยวกับพระวินัยพระสงฆ์อยู่ในระดับมาก คือ ไม่ควรอย่างยิ่งที่บุรุษ-สตรี ชักชวนพระ เล่นการพนัน อยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมา คือ บุรุษ-สตรี เรียนดิริจฉานวิชาจากพระหรือบอกดิริจฉานวิชาแก่พระ สตรี พุดประเล้าประโลม หรือด้วยการแต่งเนื้อแต่งตัวชะแวกชะวากับพระ พระประกาศตัวเป็นผู้พิเศษมีอิทธิฤทธิ์เหนือมนุษย์

การปฏิบัติตนตามแนวทางพระพุทธศาสนาหรือบุญกริยาของอุบาสกอุบาสิกา พบว่า มีการปฏิบัติตนตามแนวทางพระพุทธศาสนาดังนี้ นับถือพระพุทธศาสนาด้วยจุดมุ่ง

หมายสูงสุดเพื่อดำรงชีวิตที่สุขในปัจจุบัน จุดประสงค์ในการทำบุญให้ทานเพื่ออุทิศให้บรรพชน การประพาดดินอยู่ในศีล 5 ปฏิบัติเป็นบางครั้ง การนั่งวิปัสสนากรรมฐานและสมาธิปฏิบัติเป็นบางครั้ง จุดประสงค์ของการปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานและนั่งสมาธิเพื่อความสำเร็จในสิ่งปรารถนา และการทำบุญตามหลักพระพุทธศาสนา (บุญกริยาวัตถุ 10) ด้านทาน การให้ การเผื่อแผ่แบ่งปัน โดยถวายแด่พระภิกษุ สามเณร สงเคราะห์ช่วยเหลือเพื่อนมนุษย์ที่มีความจำเป็น สนับสนุนบุคคลและกิจการที่ดีงาม สร้างสรรค์ เช่น มูลนิธิ และการบำเพ็ญอภัยทาน คือ บำเพ็ญเมตตาการุณยธรรม ให้ความไม่มีภัยแก่สัตว์ทั้งหลาย ด้วยการไม่รังแก ไม่เบียดเบียน (ตริรัตน์ ปิ่นประยงค์, 2549 : บทคัดย่อ)

องค์ความรู้จากงานวิจัย

การช่วยเหลือสังคมของอุบาสกทั้งในสมัยพุทธกาลและสมัยปัจจุบัน ต่างก็ได้ให้การช่วยเหลืออยู่เสมอ แต่ในสมัยปัจจุบันยังถือว่าอุบาสกได้ให้การช่วยเหลือสังคมที่มากกว่าสมัยพุทธกาล ทั้งนี้เนื่องจากปัจจุบันมีรูปแบบและวิธีการสำหรับช่วยเหลือสังคมที่เพิ่มมากขึ้น ดังเช่น การจัดตั้งองค์กร มูลนิธิ ชมรม และศูนย์การช่วยเหลือผู้ประสบภัยต่างๆ เป็นต้น ซึ่งชี้ให้เห็นว่าอุบาสกอุบาสิกาในปัจจุบันได้ให้การช่วยเหลือสังคมเพิ่มมากขึ้น เพื่อส่งเสริมและพัฒนาสังคมให้เจริญก้าวหน้าอยู่เสมอการศึกษาบทบาทของอุบาสก อุบาสิกาได้รับองค์ความรู้ ดังนี้

แผนที่ 1 แสดงองค์ความรู้อุบาสกอุบาสิกาในการบำรุงพระพุทธศาสนา

สรุป

บทบาทของอุบาสก อุบาสิกาในการบำรุงพระพุทธศาสนา ในสมัยพุทธกาล มีอุบาสกอุบาสิกหลายคนได้รับการยกย่องเป็นเอตทัคคะ ในด้านการบำรุงพระพุทธศาสนาให้การอุปถัมภ์พระสงฆ์ เช่น อุปถัมภ์ด้วยอาหาร เครื่องนุ่งห่ม เครื่องอุปโภคและยารักษาโรค, ในการดำรงรักษาพระพุทธศาสนา ช่วยส่งเสริมและรักษาพระพุทธศาสนาให้เจริญ

มั่นคงยิ่งขึ้น และ ในด้านช่วยเหลือสังคม เป็นผู้ที่มิชอบทอดทิ้งโดยตรง เช่น การตั้งโรงงาน การทำสาธารณสงเคราะห์ ส่วนบทบาททางอ้อม คือ การอุปถัมภ์พระสงฆ์ในการทำหน้าที่เผยแผ่พระพุทธศาสนา และทำประโยชน์เพื่อสังคม 2) อุบาสก อุบาสิกาในตำบลลำปางหลวง อำเภอเกาะคา จังหวัดลำปาง ได้มีแนวทางในการทำกิจกรรม เพื่อการบำรุงพระพุทธศาสนา โดยให้ความอุปถัมภ์พระสงฆ์ ในกิจกรรมการปฏิบัติธรรม การแสดงธรรม การปกป้องพระพุทธศาสนา และให้การช่วยเหลือสังคมที่ไม่น้อยกว่าในสมัยพุทธกาล เช่น การจัดตั้งองค์กร มูลนิธิ ชมรม และศูนย์การช่วยเหลือผู้ประสบภัยต่าง ๆ เป็นต้น 3) เมื่อวิเคราะห์บทบาทดังกล่าว ย่อมชี้ให้เห็นว่าอุบาสก อุบาสิกา ตำบลลำปางหลวง อำเภอเกาะคา ในปัจจุบัน ได้ให้การช่วยเหลือสังคมเพิ่มมากขึ้น ให้การอุปถัมภ์และช่วยธำรงพระพุทธศาสนาให้มีความมั่นคง โดยการช่วยเผยแผ่คำสอนชักนำคนได้เข้าวัดฟังธรรม และทำกิจกรรมต่าง ๆ ทางพระพุทธศาสนา

บรรณานุกรม

- โกวิทย์ พวงงาม. (2553). **การจัดการตนเองของชุมชน**. กรุงเทพมหานคร: เอ็กเปอเนต.
- ธฤติจระบบสง. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2535) **พระไตรปิฎกภาษาบาลี ฉบับมหาจุฬาเถปิฎก 2500**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย,
- พระมหาถวิล เตชะคำ. (2540). **อุบาสกในพระไตรปิฎก. วิทยานิพนธ์อักษรศาสตรมหาบัณฑิต สาขาศาสนาเปรียบเทียบ**. บัณฑิตวิทยาลัย: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พระมหาจิตรกร นาถปัญโญ (ตาทลา). (2548). **ศึกษาวิเคราะห์บทบาทของปู่อจารย์ในการส่งเสริมกิจกรรมทางพระพุทธศาสนา : ศึกษาเฉพาะกรณีอำเภอป่าซาง จังหวัดลำพูน. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาพระพุทธศาสนา**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต). 2545. **ภัยแห่งพระพุทธศาสนาในประเทศไทย**. กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิพุทธธรรม.